

משיבה הגמרא: אם היה כתוב 'ונפל שמה שור וחמור' היה מקום לומר
 שאינו חייב אלא אם נפלו לבורו שור וחמור יחד, ולכן תיבת 'או', מְכַנֵּי
 ליה לְחֶלֶק – נצרכת לחלק בין תיבת שור לתיבת חמור וללמד שגם אם
 נפל לבור שור לבד או חמור לבד בעל הבור חייב. שואלת הגמרא:
 ולרבי יהודה שדרש 'או לרבות כלים, מהיכן נלמד לְחֶלֶק – לחייב על
 שור לבד או חמור לבד. משיבה הגמרא, מִן הַנֶּפֶל, נִפְקָא – למד זאת
 ממה שכתוב 'ונפל' בלשון יחיד ולא כתוב 'ונפלו' בלשון רבים. שואלת
 הגמרא: ולרַבִּנָּן – מדוע נצרכה תיבת 'או' לחלק, ואין למדים זאת
 מגופל בלשון יחיד. משיבה הגמרא: רבנן סוברים שהלשון 'ונפל'
 מוּכָּא מִשְׁמַע – אין משמעו בדיוקא נפילת יחיד, אלא אף בנפילת
 שור וחמור יחד אפשר שיכתב לשון 'ונפל', ולכן נצרך תיבת 'או' לחלק
 וללמד שגם בנפילת שור לחוד או חמור לחוד מתחייב בעל הבור.
 מבואר בדברי חכמים, שמה שהתורה פירטה 'שור' ו'חמור' למדים
 למעט רק אדם וכלים, אך על שאר בעלי חיים חייב בעל הבור. שואלת
 הגמרא: מדוע ממועט מהפסוק רק אדם וכלים, הלא יש לדרוש את
 הפסוק באחד מ"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, שבמקום שנכתב
 'כלל' ואחר כך פורט בפסוק 'פרט' מסוים מאותו הכלל, הפרט הוא
 פירושו של הכלל, ואם כן אִמְרָא, שכיון ש'ונפל' משמעותו כָּלָל,
 הרינו שכל דבר הנופל, והמשך הפסוק 'שור וחמור' הוא פֶּרֶט, ובמקום
 שנאמר כָּלָל וּפֶרֶט הדין נותן שאין כָּלָל אִלָּא מִה שֶׁפֶּרֶט, ולכן
 יש לנו לומר שרק על שור וחמור המפורטים בפסוק אין – יתחייב בעל
 הבור, אך על מִידֵי אֲחֵרִינָא – כל שאר בעלי חיים לא יתחייב בעל
 הבור. מיישבת הגמרא: אִמְרֵי, כיון שבהמשך הפסוק נאמר 'פֶּעַל הַבּוֹר
 יִשְׁלֹם' שמשמעו ששל כל דבר שנפל לבור חייב לשלם, נמצא שְׁחֹר
 הפסוק וְכָלָל, ולכן הפסוק נדרש במידה אחרת מ"ג מידות, שכאשר
 נאמר כָּלָל וּפֶרֶט וְכָלָל, אִי אַתָּה דֵּן אִלָּא בְּעֵין הַפֶּרֶט – הכלל השני
 בא לרבות כל דבר הדומה לפרט המפורש בפסוק, וְהָא הַפֶּרֶט מְפֻרָּשׁ
 בְּעֵין חַיִּים – כשם שהפרטים המפורשים בתורה הם בעלי חיים, אף
 בעל מרבה שָׁפָל בְּעֵין חַיִּים הם בכלל החיוב בבור.
 שואלת הגמרא: עדיין מדוע כל בעלי חיים מתרבים מהכלל, והלא אִי
 מִה הַפֶּרֶט מְפֻרָּשׁ דָּבָר שֶׁנִּבְלָתָה מִמְטָמָא כְּמִנְע וּבְמִשָּׂא – כשם
 ששור וחמור המפורטים בפסוק, נבלתם מטמאת את הנוגע בהם או
 הנושא אותם, אף הכלל שנאמר אחר כך אינו מרבה אלא כָּל דָּבָר
 שֶׁנִּבְלָתָה מִמְטָמָא כְּמִנְע וּבְמִשָּׂא, דהיינו כל חיות ובהמות שיתחייב
 עליהם בעל הבור, אֲבָל עוֹפּוֹת שנבלתם אינה מטמאה במגע ובמשא
 לא יתחייב עליהם בעל הבור שהרי אינם דומים לשור וחמור. משיבה
 הגמרא: אִם כֵּן – אם אין כוונת התורה לרבות אלא חיות ובהמות
 הדומים לגמרי לשור וחמור המפורטים בפסוק, מדוע כתבה תורה גם
 שור וגם חמור. נִבְתָּיב רַחֲמֵינָא חַד פֶּרֶטָא אִי שור או 'חמור' ודי בכך
 שנרבה בדריה הדומים לו לגמרי, דהיינו שנבלתם מטמא במגע
 ובמשא. אלא בהכרח הפרט השני בא לרבות, שגם דברים שאינם
 דומים לגמרי לפרט כיון שאין נבלתם מטמא מגע ובמשא, אם הם
 עדיין דומים לפרט בכך שהם בעלי חיים, גם הם בכלל החיוב של בעל
 הבור, ולכן יחייבים גם על נזקי עופות בבור.
 דוחה הגמרא את יישוב זה: אין הפרט השני מיותר לרבות כל בעלי
 חיים, כיון שאם היה כתוב רק אחד מהפרטים עדיין לא היו למדים
 ממנו שכל דבר שנבלתו מטמאת במגע ובמשא הוא בכלל החיוב,
 שהרי הִי נִבְתָּיב – איזה מהפרטים די בכך שנכתב, אִי קָתֵב רק 'שור',
 הוּא אִמְרֵינָא קָרֵב לִנְי מוֹבָח אִין שְׂאִינֵי קָרֵב לִנְי מוֹבָח לא – היה
 מקום לומר שרק בעלי חיים הדומים לשור וראויים לקרבן הם בכלל
 החיוב, אבל בעלי חיים שאינם ראויים לקרבן אינם בכלל החיוב, ולכן
 כתבה תורה 'חמור' כדי לרבות שגם בעלי חיים שאינם ראויים לקרבן
 הם בכלל החיוב אם הם מטמאים במגע ובמשא. וְאִי קָתֵב רַחֲמֵינָא רק
 'חמור' הוּא אִמְרֵינָא, קְדוּשׁ בְּבִבְרָה אִין שְׂאִינֵי קְדוּשׁ בְּבִבְרָה לא –
 רק בעלי חיים הדומים לחמור בכך שהבכור הנוול להם קדוש בקדושת
 בכורה הם בכלל החיוב, אבל בעלי חיים שאין בכורם קדוש בקדושת
 בכורה אינם בכלל החיוב, ולכן כתבה תורה 'שור' לרבות שגם שאר
 בעלי חיים שאין בהם קדושת בכורה הם בכלל החיוב. ונמצא שגם
 הפרט השני נצרך ללמד שכל דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא הוא
 בכלל החיוב, ואין לרבות ממנו כל בעלי חיים.

מיישבת הגמרא באופן אחר: אין שאר בעלי חיים מתרבים מכלל ופרט
 וכלל, אִלָּא ממה שֶׁאִמְרָ קָרָא (שמות כא לד) גבי תשלומי בעל הבור,
 'בעל הבור ישלם כֶּסֶף יָשִׁיב לְבַעְלֵי וְהָמָּה יִהְיֶה לוֹ' ומשמעות הפסוק
 שְׁכָל דָּבָר מִיָּתֶה – ששייך בו 'זהמת יהיה לו' הוא בכלל החיוב, ומיתה
 שייכת בכל הבעלי חיים.
 מקשה הגמרא: מאחר ולמדים מ'זהמת יהיה לו' שחיובי בור הם על
 דברים ששייך בהם מיתה, אם כן כֵּן לְרַבִּנָּן דְּקָא מִמְעָטִי לְהוּ לְכָלִים
 – הסוברים שמיעט הכתוב 'חמור' ולא כלים, ובין לרבי יהודה דְּקָא
 מִרְבִּי לְהוּ לְכָלִים – הסובר שריבה הכתוב כלים מ'או', וכי כלים כְּנִי
 מִיָּתֶה נִינְהוּ – הרי בכלים לא שייך מיתה, ומדוע לדעת רבנן צריך את
 תיבת 'חמור' למעט כלים. וכן לרבי יהודה, איך אפשר לומר ש'או'
 מרבה כלים והרי לא שייך בהם 'זהמת יהיה לו'. מתרצת הגמרא:
 אִמְרֵי, גם בכלים שייך לשון מיתה כיון ששְׂבִיבִיתָן זו הִיא מִיָּתֶה, ואף
 הם בכלל הפסוק 'זהמת יהיה לו', ולכן לרבנן נצרכה תיבת 'חמור'
 למעט אותם, ולרבי יהודה אפשר לרבותם מתיבת 'או'.
 מקשה הגמרא: וְלִבֵּי דְּאִמְרָ (לעיל נ:) בור שֶׁחִיבָה עָלָיו תוֹרָה לְהַבִּיל
 וְלֹא לְהַכְבִּיט – רק על נזק הנגרם מחמת ההביל ואורו חסם שבובר חייבה
 תורה, אך על נזק הנגרם מחמת הכבטה בקרקעית הבור פטור החופר,
 שהרי קרקע הבור לא נעשה על ידי ורק הבל הבור נעשה על ידו, אם
 כן כֵּן לְרַבִּנָּן כֵּן לְרַבִּי יְהוֹדָה, מדוע נאמר פסוקים לרבות או למעט
 חיוב כלים בבור, וכי כלים כְּנִי הַבִּיל נִינְהוּ – הרי כלים אינם נשברים
 מחמת הבל הבור אלא מחמת שנחבטו בקרקעית הבור, ואין אפשר
 לחייב כלל על נזק כלים בבור. מתרצת הגמרא: אִמְרֵי, התורה דברה
 בְּחֻדְתֵּי דְּמִיפְקֵי מִהַבִּיל – בכלים חדשים הפוקעים מחמת הבל הבור
 ואפשר לחייב על שבירתם.
 מקשה הגמרא: איך אפשר לומר שהכתוב 'זהמת יהיה לו' בא לרבות
 כל דבר ששייך בו מיתה, הרי הִיא 'זהמת יהיה לו', מְכַנֵּי ליה
 לְבִדְרָבָא – נצרך לדרשתו של רבא, דְּאִמְרָ קָרָא (לעיל נא.), שור פְּסוּלִי
 הַמוֹקְדִּשִׁין – שור שהוקדש לקרבן ונפל בו מום ונפסל, שדיני שהוא
 נפדה ובשרו מותר באכילה אבל אסור להאכיל לא נבלתו לכלבים,
 שְׁנִפְל לְבוֹר, פְּסוּר עליו בעל הבור, שְׁנִפְל אִמְרָ 'זהמת יהיה לו', ודרשו
 מכך, שלא חייבה תורה את בעל הבור לשלם לניזק אלא בְּמִי שֶׁהָמָּה
 שְׁלֹו – על בהמה שנבלתה שייכת לבעליה ויכולים הם למוכרה, יִצָּא
 זֶה שְׂאִינֵי הָמָּה שְׁלֹו – אך על שור פסולי המוקדשים שאין בעליהם יכולים
 למכור ונבלתו שהרי הוא חייב בקבורה, אין בעל הבור חייב בנזק, וכיון
 שהפסוק נצרך לדון זה ואינו בא לרבות כל דבר ששייך בו מיתה, חזרת
 השאלה מנן שחייבים אף על שאר בעלי חיים שנפלו לבור.
 מיישבת הגמרא באופן אחר: שאר בעלי חיים אינם מתרבים מהפסוק
 'זהמת יהיה לו' אִלָּא ממה שֶׁאִמְרָ קָרָא (שם) כֶּסֶף יָשִׁיב לְבַעְלֵי,
 שלכך הוצרכה התורה לומר 'לבעלי' כדי לרבות שבעל הבור חייב
 על כָּל נִזֶק דְּאִית ליה בְּעָלִים, ובכלל זה כל בהמות וחיות ועופות
 שיש להם בעלים. מקשה הגמרא: אִי הִכִּי – אם ריבתה תורה חיוב על
 כל דבר שיש לו בעלים, הלא אִפְּסִילוּ על כָּלִים וְאִדָּם שיש לו בעלים
 כגון עבד כנעני, נִמְי יתחייב בעל הבור. מתרצת הגמרא: אדם וכלים
 ממועטים ממה שֶׁאִמְרָ קָרָא 'שור' וְלֹא אִדָּם 'חמור' וְלֹא כָלִים.
 מקשה הגמרא: וְלִבֵּי יְהוֹדָה דְּקָא מִרְבִּי לְהוּ לְכָלִים – הסובר שבעל
 הבור חייב בנזקי כלים, בְּשִׁלְמָא תיבת 'שור' שכתבה תורה נצרכה,
 שהרי מִמְעָט בִּיה אִדָּם, אִלָּא תיבת 'חמור' מִאִי מִמְעָט בִּיה, ומדוע
 נכתבה. משיבה הגמרא: אִלָּא אִמְרָ רַבָּא, תְּמוֹר דְּבוֹר לְרַבִּי יְהוֹדָה –
 תיבת 'חמור' הכתובה לגבי בור, לפי רבי יהודה, וכן שֶׁה דְּאִבְדִּי
 לְרַבִּי הִבֵּל – תיבת 'שור' הכתובה לגבי השבת בפסוק 'לא
 תִּרְאֶה אֶת שׂוֹר אֲחִיךָ או אֶת שׂוֹי נְדָחִים וְהִתְעַלְמָת מֵהֶם הֲשֵׁב תִּשְׁיָבם
 לְאֲחִיךָ' (דברים כב א), לפי כולם קָשְׂיָא, למה נכתבו בפסוק:
 שְׂנִי בַמִּשְׁנָה, נִפֵּל לְתוֹבו שׂוֹר תִּרְשׁ שׂוֹמֶה וְקָשְׂנָא חִיב: שואלת
 הגמרא: מִאִי שׂוֹר תִּרְשׁ שׂוֹמֶה וְקָשְׂנָא – אִילָּמָא – אם נאמר שהכוונה
 לשׂוֹר שֶׁל תִּרְשׁ, שׂוֹר שֶׁל שׂוֹמֶה, שׂוֹר שֶׁל קָשְׂנָא, אם כן משמע הִיא
 אם נפל שׂוֹר שֶׁל פֶּקֶת, פְּסוּר עליו בעל הבור, וכי היכן מצינו שהתורה
 פטרה על שור של פקת. מיישבת הגמרא: אִמְרָ רַבִּי יוֹהָנָן, כוונת
 משנתנו לשׂוֹר שֶׁהוּא תִּרְשׁ, שׂוֹר שֶׁהוּא שׂוֹמֶה, שׂוֹר שֶׁהוּא קָשְׂנָא,
 שחייב בעל הבור עליהם.

בהמה בשבת (דברים ה יד) 'שור' ו'חמור' ו'כל בהמה' ו'כל חיה' ו'עוף' 57
 כ'יוצא ב'הן – אף חיה ועוף דינם כבהמה לגבי דינים אלו. מבארת 58
 המשנה: אם בן ל'מה נאמר בפסוקים אלו 'שור או חמור' אלא משום 59
 ש'דבר ה'תוב ב'חנה – התורה דברה על בהמות אלו שדרך בני אדם 60
 להשתמש בהם לצרכם. 61

גמרא

הגמרא מבארת מהיכן למדה משנתנו שדינים אלו נאמרו בכל בהמות 62
 חיות ועופות. לגבי נפילת חמור ב'קפה' ו'שם' ו'ל'עליו' ב'תיב (שמות כא 63
 לד), וכונת הפסוק לרבות שחייב על כל דאית ליה בעלים דהיינו אף 64
 שאר בהמות חיות ועופות. ב'דאמרן – כמבואר לעיל (ע"א). לגבי 65
 ה'פרישת הר סיני' נאמר (שם ט יג) 'אם תהמה אם איש לא יחיה' 66
 והכלל בכל מקום שהיה בכלל בהמה חיה, ותיבת 'אם' שנאמר 67
 בפסוק זה בא לרבות את העופות. וכן לגבי תשלומי כפל חייב בו אף 68
 על שאר מיני בעלי חיים ואפילו על דבר שאין בו רוח חיים, ב'דאמרין 69
 להלן (סב): 'ההואמר בתחילת הפסוק (שם כב ח) 'על כל דבר פשע' 70
 הוא כלל ובא לרבות כל דבר פשעה. וכן לגבי השבת אבידה כל 71
 דבר חייב בהשבה שנאמר (דברים כב ג) 'וכן תעשה לכל אבידת אחיך'. 72
 וכן לענין חיוב פריקה, ו'ל'ה' חמור' ו'חמור' משבת – למדים גזירה 73
 שוה מ'חמור' האמור לגבי שביתת בהמה בשבת ל'חמור' הכתוב גבי 74
 חיוב פריקה, וכשם שלענין שבת אף שאר בהמות חיות ועופות בכלל 75
 האיסור כך לענין פריקה כולם בכלל החיוב. וכן לענין חסימה, ו'ל'ה' 76
 'שור' ו'שור' משבת – למדים גזירה שוה מ'שור' האמור גבי שבת 77
 ל'שור' הכתוב גבי איסור חסימה. וכן לגבי איסור כלאים, אי בלאים 78
 ד'חרישה' – גבי איסור לחרוש בשני מיני בהמות, ו'ל'ה' גזירה שוה 'שור' 79
 'שור' משבת. אי בלאים ד'חרישה' – גבי האיסור להרביע כלאים, ו'ל'ה' 80
 'בהמה' ו'בהמה' משבת – למדים שאף כל שאר בעלי חיים בכלל 81
 האיסור, גזירה שוה מ'בהמה' האמור לגבי שבת ל'בהמה' הכתוב 82
 לגבי איסור הרבעת כלאים. 83

מבארת הגמרא: ונפי שבת עצמה מנול שכל בהמה חיה ועוף בכלל 84
 חיוב שביתה, דתניא, רבי יוסי אומר משום רבי ישמעאל, בעשרת 85
 הדברות הראשונות שנאמרו בפרשת יתרו (שמות כ י) נאמר עבדך 86
 ואמרתך ובהמהך ולא הוסיפה התורה שור וחמור, ובעשרת הדברות 87
 האחרונות שנאמרו בפרשת ואתחנן (דברים ה יד) נאמר וישורך 88
 וחמורך וכל בהמתך, מבארת הברייתא ואף שהלא שור וחמור 89
 בכלל כל בהמה חיה – כלולים במה שכתבה תורה וכל בהמתך, 90
 ולמה נכתבו בלחוד, לומר לה, מה שור וחמור האמור 91
 כאן – גבי שבת, גם חיה ועוף כיוצא בזה, אף כל מקום שכתבה תורה 92
 שור וחמור, כונתה שגם חיה ועוף כיוצא בזה. 93

שואלת הגמרא: מנין שגבי שבת אף חיה ועוף בכלל האיסור, והלא 94
 אחד מ"ג מידות שהתורה נדרשת בהם הוא, שבמקום שהתורה כתבה 95
 'כלל' ואחר כך פרט מסוים מאותו כלל, הפרט הוא פירושו של הכלל, 96
 ואם כן אימא, שכיון ש'בהמה' דנאמרה בדברות הראשונות היא 97
 'כלל', שהרי משמעותה כל בהמה, ו'שורך וחמורך' דנאמרו בדברות 98
 האחרונות הם 'פרט', נמצא שיש כאן כלל ופרט, ואין בכלל אלא 99
 מה שבפרט, ולכן שור וחמור המפורטים בפסוק אין – יש עליהם 100
 חיוב של שביתה, אבל מיד אחרת לא – על שאר בעלי חיים אין חיוב 101
 שביתה. מיישבת הגמרא: אמרי, כיון ששוב נאמר ו'כל בהמה' 102
 ד'דברות האחרונות, נמצא ש'שור' הכתוב ו'כלל', ולכן הפסוקים 103
 נדרשים במידה אחרת מ"ג מידות, שכאשר נאמר 'כלל ופרט' ו'כלל' 104
 אי איתת דין אלא בעין הפרט – הכלל השני בא לרבות כל דבר הדומה 105
 לפרט המפורש בפסוק, ומה הפרט מפורש בעלי חיים – כשם ששור 106
 וחמור המפורשים בפסוק הם בעלי חיים, אף כל שאר בעלי חיים הם 107
 בכלל חיוב שביתה. 108

שואלת הגמרא: מדוע כל בעלי חיים מתרבים מהכלל, והלא אימא, 109
 מה הפרט מפורש דבר שנכלל מ'ממא' ב'מנע' ו'במשא' – כשם ששור 110
 וחמור המפורשים בפסוק נכללם מטמאת את הנוגע והנושא אותם, אף 111
 וחמור המפורשים בפסוק נכללם מטמאת את הנוגע והנושא אותם, אף 112

שואלת הגמרא: משמע שרק על שורים אלו חייב בעל הבור, הא אם 1
 נפל שור שהוא פקת, פטור בעל הבור, והרי לא מצינו שהתורה 2
 פטרה בשור פקת. מיישבת הגמרא: אמר רבי ירמיה, אין כוונת 3
 המשנה שרק על שור שהוא חרש או שוטה או קטן חייב, אלא לא 4
 מבעיא קאמר – כוונתה לחדש שלא רק על שור פקת חייב אלא גם על 5
 שור חרש שוטה וקטן חייב, דהיינו, לא מבעיא – אין צריך לומר שאם 6
 נפל שור שהוא פקת דחייב בעל הבור, אבל אם נפל שור חרש שוטה 7
 וקטן, אימא – שמא תאמר שח'רשותו נרמא לו, או קטנותו נרמא לו 8
 ליפול, ולכן ליפטור בעל הבור, קא ממשע לן משנתנו שגם על 9
 שורים אלו חייב בעל הבור. 10

מקשה הגמרא: אלא מעתה אחר שפירשנו שכונת הברייתא לאדם, 11
 אם כן משמע שרק על אדם בן דעת הוא הפטור, הא על אדם שהוא 12
 לאו בן דעת הוא דחייב, ואי אפשר לומר כן הרי 'שור' ולא אדם 13
 בתיב – הפסוק 'שור' ממעט שאינו חייב כלל על אדם. מתרצת 14
 הגמרא: אין כוונת הברייתא שדווקא על אדם בן דעת פטור, אלא מאי 15
 בן דעת' ששנינו בברייתא. מין בן דעת, והיינו כל אדם. מקשה 16
 הגמרא: אמר ליה רב אחא, והלא התניא בברייתא אחרת, נפל לתובו 17
 שור בן דעת פטור, ומבואר שרק על שור שאינו בן דעת חייבתו 18
 תורה. מתרצת הגמרא: אלא אמר רבא אכן כוונת המשנה כפי 19
 שנתבאר בתחילה, שאם נפל שור והוא חרש, או שור והוא שוטה, 20
 או שור והוא קטן, ו'קא' על שורים אלו חייב, אבל אם נפל שור 21
 והוא פקת, פטור, מאי מעמא, כיון דבעי ליה עיניו ומיזל – שור פקת 22
 היה לו להתבונן בהליכתו ולהזהר שלא ליפול בבור, ולכן לא נחשב 23
 בעל הבור פושע לגבי נפילת שור בן דעת. מביאה הגמרא ראייה לדין 24
 זה: תניא נמי הכי, נפל לתובו שור חרש שוטה וקטן ו'שור סומא – 25
 עור ו'שור פקת שמהלך בלילה, חייב עליהם בעל הבור, כיון שגבי 26
 שורים אלו שאינם יכולים לראות את הבור בעל הבור פושע, אבל אם 27
 היה השור פקת ומהלך ביום, פטור עליו בעל הבור. 28

משנה

בכמה ענינים מצינו בתורה שפרטי דיניהם נאמרו על 'שור', ומשנתנו 36
 מבארת שאין כוונת התורה דווקא שור, אלא בין בשור ובין בשאר 37
 בהמות וחיות ועופות. מבארת המשנה: אחר שור ואחר כל בהמה 38
 שוים לגבי נפילת חמור, שעל אף שנאמר (שמות כא לג) ו'נפל שמה 39
 שור או חמור', אין הכוונה שחייב רק על 'שור' אלא אף בשאר בהמות 40
 הדין כן. וכן להפרישת הר סיני – לגבי ציווי התורה שיפרישו את 41
 עצמם ואת בהמתם מלעלות להר סיני קודם מעמד הר סיני, נאמר 42
 (שמות יט יג) 'אם תהמה אם איש לא יחיה', וכונת התורה גם לחיה 43
 ולעופות, כמבואר בהמשך המשנה. וכן לתשלומי כפל – לגבי חיוב 44
 גג בתשלומי כפל, נאמר (שמות כב ג) 'משור עד חמור עד שיה חיים 45
 שנים שלם', וכונת התורה לחייב אף על גביבה כל בהמה. וכן לגבי 46
 השבת אבידה שנאמר בה (דברים כב א) 'לא תראה את שור אחיך או 47
 את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך', כוונת התורה 48
 להשבת כל בהמה. וכן ל'פריקה' – מה שנאמר (דברים כב ד) 'לא תראה 49
 את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו', 50
 כוונת התורה לכל בהמה. וכן לחסימה שנאמר בה (דברים כה ד) 'לא 51
 תחסם שור בדישו', כוונת התורה לכל בהמה. וכן ל'כלאים' – הנאמר 52
 לגבי איסור הנהגה בכלאים (דברים כב י) 'לא תחרש בשור ובחמור 53
 יחד', כוונת התורה לכל שני מיני בהמה, ומה שנאמר לגבי איסור 54
 הרבעת כלאים (ויקרא יט ט) 'בהמהך לא תרביע בלאים', כוונת 55
 התורה גם לחיה ועוף. וכן לשבת – מה שנאמר לגבי חיוב שביתה 56

כָּל דָּבָר שֶׁנִּבְחַלְתוּ מִטַּמְאָה בְּמַנְעַ עֲוֹנוֹתָיִךְ הָרִי הוּא בְּכָל חַיּוֹב שְׁבִיתָהּ
וְהִינֵנּוּ כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, אֲכָל עֲוֹנוֹתַי שְׁאִין נִבְלָתָם מִטַּמְאָה בְּמַנְעַ
וּבְמַנְשָׁא לֹא. מִיִּשְׁבַּת הַגְּמָרָא: אֲמַרְי, אִם כֵּן – אִם אֵכָן כּוּנֹת הַתּוֹרָה
לְכַלּוֹל רַק דְּבַר הַדּוּמָה לִפְרֵט לַגְּמָרִי, כְּגוֹן דְּבַר שֶׁנִּבְלָתוֹ מִטַּמְאָה בְּמַנְעַ
וּבְמַנְשָׁא, מְדוּעַ כְּתָבָהּ תּוֹרָה גַּם שׁוֹר וְגַם חֲמוֹר, נִבְחַלְתוּ רַחֲמֵנָא רַק חֵד
פְּרָמָא אוּ 'שׁוֹר אוּ 'חֲמוֹר', וְדִי בִכָּךְ שֶׁנִּדְמָה אֵלָיו רַק דְּבָרִים הַדּוּמִים לוֹ
לַגְּמָרִי, הִדְּיִינוּ שֶׁנִּבְלָתוֹ מִטַּמְאָה בְּמַנְעַ וּבְמַנְשָׁא, אֵלָּא בַּהֲכָרָה הִפְרֵט
הַשֵּׁנִי בֵּא לְרִבּוֹת שֶׁגַּם דְּבָרִים שְׁאִינִם דּוּמִים לַגְּמָרִי לִפְרֵט, אִם הֵם עֵדִין
דּוּמִים לִפְרֵט בִּכְךָ שֶׁהֵם בְּעָלֵי חַיִּים, כְּגוֹן עֹפּוֹת, גַּם הֵם בְּכָלל חַיּוֹב
שְׁבִיתָהּ.

דּוּחָה הַגְּמָרָא אֶת יִישׁוּב זֶה, מִשּׁוּם שֶׁאִם הִיָּה כְּתוּב רַק אֶחָד מִהִפְרָסִים
עֵדִין לֹא הָיוּ לְמִדִּים מִמֶּנּוּ שֶׁכָּל דְּבַר שֶׁנִּבְלָתוֹ מִטַּמְאָה בְּמַנְעַ וּבְמַנְשָׁא
הוּא בְּכָלל חַיּוֹב שְׁבִיתָהּ, שֶׁהִרְיָ הֵי נִבְחַלְתוּ רַחֲמֵנָא, אִי כְּתָב רַחֲמֵנָא
רַק 'שׁוֹר', הָיָה אֲמִינָא קָרֵב לִגְבִי מִזִּבְחָה אִין, שְׁאִינִי קָרֵב לִגְבִי מִזִּבְחָה
לֹא – הִיָּה מְקוֹם לֹדֶמֶר שֶׁרַק בְּעָלֵי חַיִּים הַדּוּמִים לִשְׁוֹר בִּכְךָ שִׁירָאוּ
לְהַקְרִיבֵן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הֵם בְּכָלל הַחַיּוֹב, אֲבָל בְּעָלֵי חַיִּים שְׁאִינִם
רְאוּיִים לְקָרֵב אֵינֵם בְּכָלל הַחַיּוֹב, וְלֹכֵן כְּתָב רַחֲמֵנָא גַּם 'חֲמוֹר' לְרִבּוֹת
שֶׁגַּם בְּעָלֵי חַיִּים שְׁאִינִם רְאוּיִים לְקָרֵב הֵם בְּכָלל הַחַיּוֹב אִם הֵם
מִטַּמְאִים בְּמַנְעַ וּבְמַנְשָׁא, וְאִי כְּתָב רַחֲמֵנָא רַק 'חֲמוֹר', הָיָה אֲמִינָא,
קְדוּשָׁה בְּכָבֹדֵהּ אִין שְׁאִין קְדוּשָׁה בְּכָבֹדֵהּ לֹא – רַק בְּעָלֵי חַיִּים הַדּוּמִים
לְחֲמוֹר בִּכְךָ שֶׁהַבְּכוֹרִים קְדוּשָׁה קְדוּשַׁת בְּכוֹרָה הֵם בְּכָלל הַחַיּוֹב, אֲבָל
בְּעָלֵי חַיִּים שְׁאִין בָּהֶם קְדוּשַׁת בְּכוֹרָה אֵינֵם בְּכָלל הַחַיּוֹב, וְלֹכֵן כְּתָב
רַחֲמֵנָא גַּם שׁוֹר לְרִבּוֹת שֶׁגַּם שָׂאֵר בְּעָלֵי חַיִּים שְׁאִין בָּהֶם קְדוּשַׁת בְּכוֹרָה
הֵם בְּכָלל הַחַיּוֹב, וְנִמְצָא שֶׁגַּם הִפְרֵט הַשֵּׁנִי נִצָּרַךְ לְלַמֵּד שֶׁדְּבַר שֶׁנִּבְלָתוֹ
מִטַּמְאָה בְּמַנְעַ וּבְמַנְשָׁא הוּא בְּכָלל הַחַיּוֹב, וְאִין לֵנוּ מְקוֹר לְרִבּוֹת עֹפּוֹת
שְׁאִין נִבְלָתָם מִטַּמְאָה בְּמַנְעַ וּבְמַנְשָׁא.

מִיִּשְׁבַּת הַגְּמָרָא בִּאֲדוּפָא אַחֵר: אִין שָׂאֵר בְּעָלֵי חַיִּים מִתְרַבִּים מִכָּלל וּפְרֵט
וְכָלל, אֵלָּא מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכָל בְּהֵמָתָךְ, שֶׁלֶשׁוֹן 'וְכָל' מִשְׁמַעוּ רִיבּוּיָא
הוּא – שְׁבֵא לְרִבּוֹת כָּל בְּעָלֵי חַיִּים, וְאִין לְדַרְשׁ אֶת הַפְּסוּק ב'כָּלל וּפְרֵט
וְכָלל'.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי כָּל חֵיבָא דְּכְתָב רַחֲמֵנָא 'כָּל' רִיבּוּיָא הוּא – זֶה
בֵּא לְרִבּוֹת הַכָּל, וְאִין הַפְּסוּק נִדְרֵשׁ ב'כָּלל וּפְרֵט וְכָלל', וְהָא גְבִי מַעֲשֵׂר
דְּכִתְבִי בַּפְּסוּק 'כָּל', וּמִצִּינוּ דְּקָא דְּרִשְׁיָנָא לִיָּה 'בְּכָלל וּפְרֵט' וְכָלל', וְאִין
הַלְשׁוֹן 'כָּל' מְרַבֵּה כָּל דְּבַר, דְּתִנְיָא, גְבִי דְּבָרִים הַנִּיחָקִים בַּכֶּסֶף מִעֲשֵׂר
שֵׁנִי נֶאֱמַר (דְּבָרִים יד כו) 'וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תִּאָּמַר נִפְשָׁךְ'
וּמִשְׁמַעוּ 'כָּלל' – שִׁיכּוֹל לִיקַח כָּל דְּבַר, וְהַמֶּשֶׁךְ הַפְּסוּק 'בְּכָלל וּפְרֵט' וּבְצִאָן
וּבִיָּין וּבְשִׁכְרָה' מִשְׁמַעוּ 'פְּרֵט' שִׁיכּוֹל לִיקַח רַק בְּקָר וְצֹאן יִין וְשׁוֹכֵר,
וְהַמֶּשֶׁךְ הַפְּסוּק 'וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשָׁךְ' חוֹר וּכָלל, וְכִינֵן שֶׁנֶּאֱמַר
'כָּלל וּפְרֵט וּכָלל' אִי אִתָּה דָן אֵלָּא בְּעִין הַפְּרֵט, מָה הַפְּרֵט מְפִרֵשׁ
פְּרִי מִפְּרִי – כֵּשֶׁם שֶׁהִפְרָסִים הַמְּעוֹרָשִׁים בַּפְּסוּק הֵם פְּרִי הַיּוֹצֵא מִן
הַפְּרִי, כְּמוֹ בְּקָר וְצֹאן שֶׁהֵם וְלֹדוֹת בַּהֲמָה, וְכִן יִין יוֹצֵא מִהַעֲנָבִים וְשׁוֹכֵר
יוֹצֵא מִתְמָרִים, וְפְרָסִים אֵלּוּ הֵם גַּם גִּידוּלֵי קֶרֶקֶע – גְּדִלִים וְנִיזּוּנִים מִן
הַקֶּרֶקֶע, אֵף כָּל דְּבַר שֶׁהוּא פְּרִי מִפְּרִי וְגִידוּלֵי קֶרֶקֶע נִיחָק בַּכֶּסֶף

מִעֲשֵׂר שֵׁנִי, חוּץ מִכְּמִדֵּין וּפְטָרִיּוֹת וּמִיִּם וּמִלָּא שְׁאִינִם פְּרִי מִפְּרִי, וְחוּץ
מִדְּגִים שְׁאִינִם נִיזּוּנִים מִן הַקֶּרֶקֶע. הִרִי מִצִּינוּ בְּבִרְיִיתָא זֶה שְׁאִין דּוֹרְשִׁים
אֶת לִשׁוֹן הַפְּסוּק 'וְכָלל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשָׁךְ' לְרִבּוֹת הַכָּל, אֵלָּא הַפְּסוּק
נִדְרֵשׁ ב'כָּלל וּפְרֵט וְכָלל', מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אֲמַרְי, גְבִי מִעֲשֵׂר שֶׁנֶּאֱמַר
לִשׁוֹן 'כָּלל' הִרִי זֶה כָּללָא, הוּא נִדְרֵשׁ ב'כָּלל וּפְרֵט וְכָלל', וְאֵילוּ גְבִי
שֶׁבֶת שֶׁנֶּאֱמַר לִשׁוֹן 'כָּל' הִרִי זֶה רִיבּוּיָא, וְלֹכֵן לְמִדִּים מִזִּבְחָה בַּהֲמָתָךְ'
לְרִבּוֹת כָּל בְּעָלֵי חַיִּים. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא וְתִירֶץ נוֹסָף: אִיבְעִיתִי אִימָא,
'כָּל' נִמִּי כָּללָא הוּא – אֲמַנָם סַתָּם מְקוֹם שֶׁכְּתוּב 'כָּל' כּוּנֹת הַתּוֹרָה
ל'כָּלל', מִיָּהּ הָאִי 'כָּל' דְּהִכָּא רִיבּוּיָא הוּא – אִךְ לִשׁוֹן 'כָּל' שֶׁנֶּאֱמַר
לְגַבִּי שֶׁבֶת בַּהֲכָרָה הוּא רִיבּוּי וּמְרַבֵּה הַכָּל, מְדַהֵה לִיָּה לְמִכְתָּב
וּבְהִמָּתָךְ דְּכִתְבִיכָּה בְּדִבְרֹת הָרִאשׁוֹנוֹת – שֶׁהִרִי בְּדִבְרֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת
הִיָּה לוֹ לְכַתּוּב רַק 'בְּהִמָּתָךְ' כְּמוֹ שֶׁנִּכְתַּב בְּדִבְרֹת רִאשׁוֹנוֹת, וְזֹמָה
שְׁכָתָה 'וְכָל בְּהִמָּתָךְ', שְׁמַע מִיָּה, רִיבּוּיָא – שְׁבֵא לְרִבּוֹת כָּל בְּעָלֵי
חַיִּים.

שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: הִשְׁתָּא דְּהִמָּתָה כָּל רִיבּוּיָא הוּא – עֵתָה שְׁבִיתָרַת
שֶׁהַלְשׁוֹן 'כָּל' הֶנְאֵמַר בְּדִבְרֹת אֲחֵרוֹנוֹת מְרַבֵּה כָּל בְּעָלֵי חַיִּים, אִם כֵּן
'בְּהִמָּתָךְ' נִכְתְּבוּ בְּדִבְרֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, 'וְשׁוֹר וְחֲמוֹר' נִכְתְּבוּ בְּדִבְרֹת
הָאֲחֵרוֹנוֹת לְמָה לִי. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַרְי, תִּיבֵת 'שׁוֹר' נִכְתְּבוּ שֶׁבֶת
לְאֲנָמוּרִי 'שׁוֹר' 'שׁוֹר' לְחִסְיָמָה – לְלַמֵּד בְּגִזְרָה שׁוֹה ל'שׁוֹר' הָאֲמוֹר גְבִי
לֹא דְחִסְיָמָה שֶׁאֵף הוּא כּוֹלָל גַּם חִיָּה וְעוֹף, וְתִיבֵת 'חֲמוֹר' נִכְתְּבוּ
בְּשֶׁבֶת לְאֲנָמוּרִי 'חֲמוֹר' 'חֲמוֹר' לְפִרְיָקָה – לְלַמֵּד בְּגִזְרָה שׁוֹה ל'חֲמוֹר'
הָאֲמוֹר גְבִי חַיּוֹב פְּרִיקָה שֶׁאֵף הוּא כּוֹלָל גַּם חִיָּה וְעוֹף, וּבְהִמָּתָךְ
לְאֲנָמוּרִי 'בְּהִמָּתָךְ' 'בְּהִמָּתָךְ' לְכָלָאִים – תִּיבֵת 'בְּהִמָּתָךְ' נִכְתְּבוּ שֶׁבֶת
כְּדִי לְלַמֵּד בְּגִזְרָה שׁוֹה ל'בְּהִמָּתָךְ' הָאֲמוֹר לְגַבִּי אִיסוֹר הֶרְבַּעַת כְּלָאִים.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִי הִכִּי – אִם אֵכָן אִיסוֹר חֲרִישָׁה בְּכָלָאִים לְמִדִּים
בְּגִזְרָה שׁוֹה מִשְׁבֵּת, אֲפִילוּ אֲדָם לִיתֵסֵר – יֵהָא אִסוֹר לְמַשׁוֹךְ בְּקָרוֹן עִם
בְּהֵמָה אוּ חַיָּה, וְכֵשֶׁם שֶׁגְבִי שֶׁבֶת נֶאֱמַר (דְּבָרִים יג) 'לֹא תַעֲשֶׂה כָּל
מְלָאכָה אֲתָהּ וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְשׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהִמָּתְךָ',
וְהוֹקֵשׁ עֵבֶד וְאִמָּה לְבַהֲמָה, כִּךְ גַּם גְבִי אִיסוֹר כְּלָאִים הַנִּלְמָד מִשְׁבֵּת יֵשׁ
לְהַקִּישׁ אֲדָם לְבַהֲמָה. אֵלָּמָה תֵּנִן – מְדוּעַ שִׁנִּינוּ (כְּלָאִים פ"ח מ"ו), אֲדָם
מוֹתֵר עִם בּוֹלָן לְחֹרֶשׁ וּלְמַשׁוֹךְ. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, אֲמַר רַב פִּסְסָא,
פְּסוּנָאִי דִּיעֵי מַעֲקָא דְּהָא מִיָּהָא – תַּלְמִידִי מְקוֹם שֶׁשְׁמוּ פְּסוּנָאִי
יּוֹדֵעִים אֶת טַעַם הַדֶּבֶר, מִכּוֹנֵן – וְמִי הוּא אֲדוּתוֹ תַּלְמִידִי כִּי רַב אִתָּה בַר
יַעֲקֹב, וְטַעַם הַדֶּבֶר מִשּׁוּם דְּאֲמַר קָרָא (דְּבָרִים ה יד) 'לְמַעַן יִגִּיתָ עִבְדְּךָ
וְאִמָּתְךָ כְּמוֹד', וְלְמִדִּים מִפְּסוּק זֶה שֶׁרַק לְהִנָּהֵךְ הִקְשִׁינוּ – לְגַבִּי חַיּוֹב
שְׁבִיתָהּ וּמִנּוּחָה הוֹקֵשׁ עֵבֶד וְאִמָּה לְבַהֲמָה, וְלֹא לְדָבָר אֲחֵר, וְלֹכֵן
מִשְׁבֵּת אִין לְמִדִּים לְאִסוֹר חֲרִישָׁת אֲדָם וּבְהֵמָה בְּכָלָאִים:

אֲגַב שְׁבִיתָרוֹ לְעֵיל אֶת הַפְּסוּקִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּדִבְרֹת הָרִאשׁוֹנוֹת
וְהָאֲחֵרוֹנוֹת לְעֵינֵן שֶׁבֶת, מִבֵּאֵרֵת הַגְּמָרָא אֶת שִׁנּוּי לִשׁוֹן הַפְּסוּקִים לְעֵינֵן
כִּיבּוֹד אֲב וְאִם. שְׁאֵל רַבִּי תִּנְיָנָא כֵּן עָנִיל אֶת רַבִּי חֵיָּיא בַר אֲבָא,
מִפְּנֵי מָה בְּדִבְרֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁבִּפְרָשְׁתָּ יִתְרוֹ, לֹא יֵאֱמַר בָּהֶם לְגַבִּי
כְּבוֹד אֲב וְאִם מִזֵּב – לְמַעַן יִיטֵב לָךְ, וּבְדִבְרֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת שֶׁבִּפְרָשְׁתָּ
וְאִתְחַנֵּן